

Föreningen
Gamla Gårdapojkar
Göteborg

Ur arkivet
NOV - 08
E I

ÅRDA MISSIONSKYRKA

LIGGER - DÄR MARK BEHÖVS FÖR ULLEVIMOTET TILL EUROPAVÄG 6. DÄRFÖR MÅSTE KYRKAN BORT INOM DEN NÄRMASTE FRAMTIDEN.

UNGDOMSARBETET OCH SÖNDAGSSKOLVERKSAMHETEN LÄGGS INTE NER - EN DEL AV DETTA KOMMER ATT FORTSÄTTA I DEN SNART INVIGNINGSKLARA BETLEHEMSKYRKAN VID VASA-GATAN.

7 7 6 1
SINNA KYRKAN STÄNGS FÖR DE OFFENTLIGA SAMLINGARNA ÄR NI VÄLKOMNA ATT EN SISTA GÅNG FIRA HÖGTID I GÅRDAKYRKAN. HELA FAMILJEN SLUTER UPP SÖNDAGEN DEN 24 APRIL KL 11.00.

PASTOR OLOF JOSEFSSON PREDIKAR, UNGDOMAR SJUNGER, SCOUTERNA MEDVERKAR VID FÄNVAKT O. KOLLEKTUPPTAGNING. EFTER GUDSTÄNSTEN ANORDNAS KYRKKÄFFE.

Arbetsstyrelsen o. Ungdomsrådet

Från år till år

Årskrönika

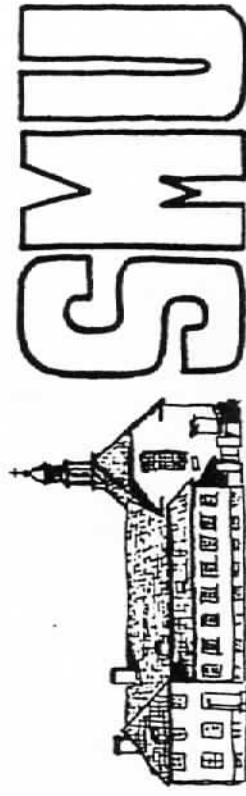
- 1881 Gamla Betlehemskyrkan inviges 1 oktober.
- 1889 Staden indelas i kretsar.
- 1891 I början av 90-talet påbörjar syföreningen samlingar i hemmen.
- 1892 Missionsföreningen indelas i 15 distrikt där Gårda utgör distrikt nr. 14 grupp A med arbetsförmän Emil Larsson som gruppföreståndare.
- 1898 Lokal i gårdshuset, Dämmevägen 8 tas i bruk, Söndagsskolverksamhet påbörjas.
- 1905 2/5 bildas Gårda kristliga Ungdomsförening. Sång- och musikförening startas.
- 1906 Barnbeklädnadsverksamhet påbörjas, Gossklassen startar.
- 1907 Ungdomsföreningens bibliotek grundlägges. Flickklassen startas.
- 1908 Lokalen vid Rantorget 4 tas i bruk för Gårdakretsens verksamhet.
- 1909 Söndagsskolans middagsavdelning startar.
- 1912 Ungdomsföreningen anslutes till Råke-SMU.
- 1917 Byggnadsfond bildas för ett planerat missionshusbygge på Gårda.
- 1919 Evangeliska Missionsföreningen startar en insamling för missionshusbygge på Gårda.
- 1920 Missionsföreningen övertar Gårda Barnhems fastighet på Gårda. Fastigheten är detta år uthyrd till Ögräfte kommun som epidemisjukhus.
- 1921 Ungdomsföreningen anslutes till VMU. Missionskommitté för verksamheten tillsätts i samband med gruppföreståndare Emil Larssons bortgång.

- 1922 Byggnadskommitté tillsätts för missionshusbygget på Gårda.
- 1923 2/10 godkände Missionsföreningen förelag till missionskyrka på Gårda.
- 1924 Gårda Missionskyrka invigdes den 26/10. Den sammanlagda byggnadskostnaden uppgick till 161.473:37.
- 1931 Pastor P.M. Mårtensson avgår och pastor H.D. Landberg träder in i församlingens tjänst.
- 1937 Pastor Bjäländ från Norge leder framgångsrika väckelsemöten.
- 1939 Vaktmästaren i Gårda kyrkan Axel Brokvist död.
- 1940 Församlingssystemer Ellen Johansson efterträdes av församlingssystemer Cunnel Svensson.
- 1942 Ida och Karl Sandkvist börjar som vaktmästare i kyrkan.
- 1952 Kommittén för verksamheten ombildas till kretsstyrelse med pastor Karl-Erik Sennvik som krets-föreståndare.
- 1954 Middagsöndagsskolan upphör.
- 1956 Pastor Gunnar Moen blir krets-föreståndare. Ungdomsarbetet omorganiseras.
- 1958 Det s.k. biblioteksrummet omändras. Skåp för de olika arbetsgrupperna anskaffas.
- 1963 I nov. hålles avslutningshögtid i Betlehemskyrkan. En stor del av församlingens verksamhet överflyttas till Gårda. I samband härmed har församlingföreståndarens förre lägenhet i andra våningen ändrats om till expedition. En del av lägenheten tjänstgör som bostad åt församlingssystemer under det att hennes förre lägenhet i första våningen tjänstgör som sammanträdesrum och samlingsrum för mindre grupper.

Program

vid
Årsfesten d. 27 Maj 1906.

1. Gemensam Sång.
  2. Inledning - - - - - Mewling.
  3. Sång & Musik
  4. Foredrag - - - - - Elis Andersson
  5. Solosång - - - - - Fr. Em. Londen
  6. Kaffeservering - under Sång & Musik
  7. Gemensam Sång.
  8. Berättelse - - - - - S. Rylin.
  9. Solosång - - - - - Fr. Em. Londen
  10. Poem - - - - - M. Larsson.
  11. Sång & Musik
  12. Afslutning - - - - - Em. Larsson.
- Lassutom Sång & Andersson
många Solosånger.

I GÅRDA MISSIONSKYRKA

INBJUDER TILL
UNGDOMSGUDSTJÄNST
SÖNDAGEN 31: E OKT.
KL. 11.00.

- TAL AV RIKSEKR.
LARS OLSSON
- SÅNG AV UNGDOMAR
- MEDV. AV UNGDOMSPAST.
OLOF JOSEFSSON
- SCOUTINVIKNING
- KYRKKAFFE
- OFFER FÖR SMU
- MAMMA OCH PAPPA
SÄRSKILT VÄLKOMNA¹¹⁴⁶

Program för den första årsfesten i Gårda ungdomsförening och för den sista ungdomsgudstjänsten i SMU i Gårda Missionskyrka.

Kyrka med socialt ansvar

Gunnel Svensson känner som kanske ingen annan Gårdaområdet genom sin tjänst som församlingssystemer. Här ger hon några intryck från de gångna åren.

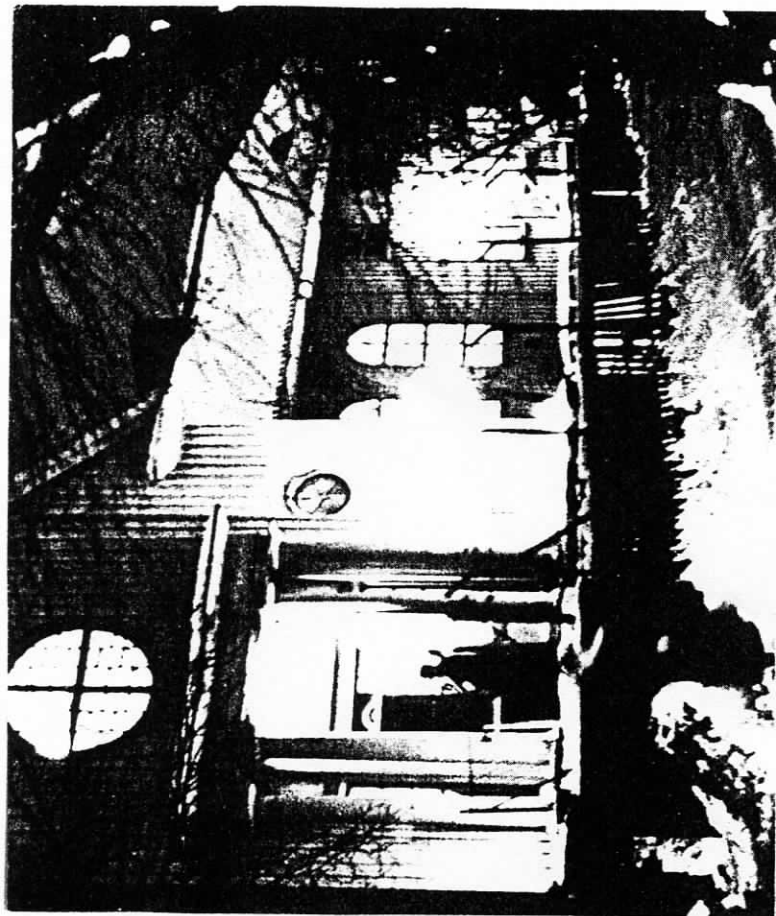
Vad man trivs i Gårda-kyrkan! Trots grävskopornas surr runt omkring och och stensprängarnas skott, som kommer huset att darra och taken att spricka, och ger oss tyvärr ideligen antydning om, att här är ingen varaktig stad.

Här är verkligen liv och rörelse runt omkring och det även inom kyrkans murar. Men här inne finns också hemtrevnaden, stillheten. Ofta hörs sång, bön, predikan från flera håll när man kommer hem från en lång arbetsdag. Det ger trygghet och mod. Visst har jag trivits här.

I snart 30 år har jag gått ut och in här och sett tiderna växla. Jag har under åren som gått haft många goda grannar. Familjen Brokvist med pastor Brokvist, som av folket häromkring

kallades "den barmhärtige samariten", Landbergs i full aktion för församlingens väl och vaktmästarparet Sandkvist, som var behjälpliga i allt. Många har de hjälpsamma grannarna varit; Norins, Johanssons, Prostads och nu de kära Perssons, kan man ha det bättre? Även de goda grannarna tillhör ju det dagliga brödet! Jag tackar Gud för dem alla! Sedan runt omkring kyrkan vännerna i Gårdagruppen, som med förbön och välvilja stöder församlingens arbetare.

Här har jag haft glädjen stå i församlingens tjänst. Arbeta har inte saknats, och ofta har det lett långt utanför kyrkans gränser. Ja, här i de gamla kvarteren finns väl inte många trappuppgångar, som inte jag sökt mig till i kyrkans ärenden. Det har varit sjukdom, fattig-

En ljus och varm kyrka i vintermörkret

En sjungande församlingssystemer har Gårda-kyrkan haft inom sina väggar

dom, oenighet men någon gång har det också gällt inbjudan till fest. Gårdebor hittar vägen till kyrkan i nöd och bekymmer och jag är tacksam, att jag här i någon mån fått vara församlingens hjälpsande hand.

Många är rädda för Gårda med dess smala gator och mörka, tråkiga gårdar, men på något underligt sätt har jag inte har jag inte fruktat även om det gällt ärenden nattetid. När jag en mörk kväll

blev antastad av en onykter man, dök det genast upp en annan vid min sida och sa: "Du rör inte henne, då skall du få med mig att göra." Jag gick hem och tackade Gud för den hjälpsande handen, fast nog var det en underlig skepnad Guds skyddsängel hade den gången.

Vi har sett hur människor flytt in i kyrkans lägen, och vi har så gärna velat vara redo att ta emot dem, när de kommit. Nu får jag ofta höra i affärer och av enskilda ungefär så här: "Men kyrkan, den vackra, goda kyrkan, det gör mig ont att den skall bort", och ofta finns där en eller flera anknytningsar till kyrkan bakom sådana ord.

Vi tackar Gud för de välsignelser, som under åren gått ut över Gårda genom denna kyrkas funktion.

Gatunamn på Gårda

Gata	Förklaring	År
Anders Perssonsgatan	Till minne av kommunalmannen Anders Persson	1941
Bleckeallén	Förbi kv Bleket, Plats där lin och vävar bleks	1899
Brusewitsgatan	Släkten Brusewits. Tidigare Elfvens väg o. Centralallén	1923
Drakegatan	Efter Anders Drake. Tidigare Svanegatan	1923
Dämmevägen	Namnen efter dämnet.	1891
Fabriksgatan	Eftersom det fanns många fabriker utmed gatan.	1891
Floragatan	Utmed kv. Flora tidigare Floravägen	1923
Fürstenbergsgatan	Efter släkten Fürstensberg, tidigare Pallasgatan	1923
Gudmunsgatan	Minne av Gudmund Ormsson. Tidigare Tritong o. Neptung	1923
Gårdavägen	Minne fr hemmanet Gårda	1891
Källhusgatan	Efter ett källhus, tidigare Fjärde Tvärvägen	1923
Levgrensvägen	Förbi Levgrens Äng.	1923
Nissensgatan	Vid Nissenska trädgården	1923
Norra Kustbanegatan	Utmed kustbanan	1908
Rantorget	Ordet kommer från bergrand - kant.	1899
Ranvägen	Tidigare Rangatan	1923
Soldatvägen	Förbi kv. Soldaten	1899
Spinnmästaregatan	Textilindustrin vid gatan	1904
Södra Kustbanegatan	Utmed kustbanan	1923
Tomtegatan	Förbi Tomtens fabrik	1923
Tritongatan	Förbi kv. Triton, tidigare Carlavägen	1899
Underåsgatan	Efter hemmanen Undersås tidigare Neptungatan	1902
Wallinsgatan	Efter biskoparna Göran Wallin och Georg Wallin	1929
Venusgatan	Förbi kv Venus	1923
Vestagatan	Förbi kv. Ö o V Vesta, tidigare Medusagatan	1904
Vitboksgatan	Häckar av vitbok	1933
Vädursgatan	Förbi kv. Väduret	1899
Ågränd	Bigatan till Ävägen	1899
Ävägen	Längs Mölndalsån.	1902

Den "gamla goda tiden" på Gårda

Jag heter Algot Olofsson och är född på Dämmevägen 1907. Mina föräldrar flyttade till Gårda 1890. De bodde först på "Svanen" och sedan på "Örnen". 1900 byggdes "Ran" och då fick de en lägenhet där. Pappa var fabriksarbetare och diversearbetare. Han arbetade bland annat i ett gjuteri. Vi var fem barn i familjen. Fyra flickor och en pojk. Det hade funnits flera barn, men de var döda. 1909, storstrejksåret, blev extra besvärligt. Inte bara för strejken utan därför att pappa blev sjuk och dog. Mamma fick då gå ut och tvätta och lönen för detta var 1:50 kr om dagen. Hon försökte få någon hjälp från kommunen. Den enda hjälpen hon fick var att två av flickorna fick sluta tidigare i skolan så att de skulle kunna gå ut och arbeta och hjälpa till med familjens försörjning. För mig, som var två år gammal, fick hon tio kronor i månaden. När fattigfogden fick reda på att mamma gick ut och arbeta drogs de tio kronorna in. Det var en svår tid efter strejken. Barn gick omkring i lägenheterna och ba'. Det vill säga tiggde.

Bland de första som i dubbel bemärkelse satt färg på Gårda kan jag nämna Ceres. När man skeppa ut konstgödning rök det ibland på gatorna så att de blev röda. Det gick väl an i torr väderlek, men när det regna fick Gårdaborna gå och pulsa i röd välling.

Vi gick i söndagsskola i Blåbandsföreningens lokal. Tidigare hade det varit Missionsförbundets lokal. I.O.G.T. hade en lokal i Rantorget 5. Mölndalsån var en trafikled av stor betydelse. Pråmarna drogs av gubbar med selar. En stod på pråmen och höll ifrån kanten. Sedan kom motorbåtar och avlöste pråmdragarna. Pråmarna drogs många gånger ända upp till Mölndal. Vi pojkar sprang ofta på pråmarna och då och då var det någon som trilla i det lindrigt rena vattnet.

Ett av folknöjena var när Gårda Brandkår ryckte ut eller övade med sina slangar. Folkhumorn hade döpt brandkåren till "Gårda hastighet". Förmodligen var namnet inte något konstaterande av någon större fermitet. Det låg säkert i stället en del ironi i uttrycket. Alla ungar var med och fick sina bara fötter spolade vid hålen i slangarna. Vi gick alltid barfotade eller också hade vi trätofflor på oss. Trätofflorna fick vi i skolan. Vi hämtade dem i en spece-

rialfär vid Rantorget. Alla ville ha trätofflor i skolan, men det var ju inte alla som fick. Det fanns något som hette "Örgryte jultomar". Det var en förening som delade ut kläder till fattiga barn. Vi fick hämta dem i en affär på Vallgatan. 1918 hade jag fått kläder bland annat hade jag fått ett par sveciakängor. Vi som fick kläder var naturligtvis glada för det, men så gick jag ut i vätan med kängorna. Det skulle jag inte gjort för det visade sig att sulorna var av papper.

Vid "Kodammarna" låg "Uddens" badhus. Där var vi och bada ibland. Det var en stor skillnad att vara ung då och nu. Då var man ständigt på jakt efter något som man kunde ta vara på. Det kunde vara ved, skadad frukt, tomflaskor, ben eller skrot. Bara det gick att använda antingen till att sälja eller ta med sig hem.

Jag vill här presentera de fabriker som låg på Gårda vid 1920–1930 talet. Som synes är det en rik provkarta på vad som tillverkades. Det var en idealisk stadsdel på många sätt. Följande industrier låg på Gårda:

Ceres fabriker som tillverkade konstgödning.

Gårda fabriker eller "Markens" som alla sa. Det var en textilfabrik.

Herman Kürsels spinneri. "Tyskarnas" var det vedertagna namnet

Göteborgs Kamgarnsspinneri

Tomtens Kemiska Tekniska fabrik som tillhörde Lagermans

Göteborgs Remfabrik

Göteborgs Tapetfabrik

Göteborgs Skofabrik

Skofabriken Sport

Princeps Maskinfabrik

Vilkenssons Ramfabrik

Svenska Pälsvarufabriken

Erikssons Formsnickeri

Magnussons orgelfabrik

Bratts Ägg- och smöresport

Hartsoljefabriken på Ranängen

Thomsens Kafferosteri

Göteborgs Presenningsfabrik

Engblads Tapetfabrik

Hultkrantz och Norrman Metallfabrik

Hilma Florells Spisbrödsfabrik

Medico Kemisk-tekniska fabrik

Göteborgs instrumentfabrik

Göteborgs Kolvringsfabrik

Turions Karamellfabrik

Söm- och Spikfabriken Mustad & Son
Stärkelsefabriken Jägerfelt & Weidling. Sagogryn,
makaroner m.m.
Fyrtornets Konservfabrik
Göteborgs Järnsängsfabrik
Selanders Möbelfabrik
Göteborgs Korkfabrik
Göteborgs Bleckvarufabrik
Scheles Tvål- och Såpfabrik
Tvålfabriken Oden
Kronkers Reseffektfabrik
Druvans Ättiksfabrik
Aurora Nysilverfabrik
Göteborgs Sandbolags Slaggstensfabrik
Mejeri Soldatvägen
Stenhuggeri
Skarstedts Kartongfabrik

Trolleri, tomten och sagor gladde Gårdas allra yngsta.

Oraf.
John
Johansson →

S. P.
1945

Gamla Gårdapojkar är glada pojkar, det vet man nog, men så glatt och trevligt som det är på deras julfester får man leta efter. För se då kommer också den unga generationen och den är det verkligen gott gry i. Den lovar gott för föreningens verksamhet också om några decennier! Femtio stycken barn och många av de 110 föräldrarna, som sedan skulle taga vid festandet på kvällen, lekte jullekar och dansade kring granen i går eftermiddag, så att golven gungade på Hantverksföreningen och dragspelslåtarna satte ytterligare fart på benen. Chokladen, tårtan och inte minst läskedryckerna slunko efter det ner som ett huj och sedan satte man sig tyst och

snällt framför den vita duken och hörde en pojke berätta om Lille-bror och lilla-syster och den stygga häxan, medan tillsyningslärare Frans Agård trollade fram de bilder, som illustrerade sagan. Nu måste barnen vara snälla och inte blåsa i sina trumpeter, sade han, för då försvinner bilderna med detsamma. Och minsann sutto de inte tysta som möss. Trollkarlen Egonni med alla sina påfund väckte jubel och sedan kom förstås den obligatoriska tomten med gotter, som man kunde ta med sig hem till minne av kvällen — så länge de nu varade.

Efteråt fortsatte festen för de äldre med supé och dans och musikunderhållning och de hade säkerligen lika trevligt som barnen litet tidigare.

Gårda Smidesverkstad A.-B.

Källhusgatan 4 — Telefon 15 07 07

L. THORÉN

CIGARRAFFÄR

Rantorget 5

Tel. 15 32 98

FLAMMAN
Matiné söndag kl. 1 o. 3
GERONIMO —
DEN RÖDE HÄMNAREN

J. E. Erlandsson

URMAKERIAFFÄR
DÄMMEVÄGEN 6

Rekommenderas

Olssons Cykelverkstad

SÖDRA KUSTBANEGATAN 9 — TELEFON 19 05 67

Försäljer MONARK-CYKLAR

Reparations- och Lackeringsverkstad

för CYKLAR och MOTORCYKLAR.

BLOMSTER-, FRUKT- &
GRÖNSAKSAFFÄREN

Lagerströmspl. 4 Tel. 15 38 73

Rekommenderas.

Sätter Ni värde på en STILIG FRISYR — gå då till

SVENSSON & HÖGBERGS
DAMFRISERING

Norra Gubberogatan 37

Telefon 15 31 31

FÖRGYLLNING

och omförgyllning av PENDYLER, LAMPETTER etc. utföres.

F:A HARRY B. BENGTSSON

GARDAVÄGEN 7 — TELEFON 19 38 76

Gårdabor!

Vid behov av
DAMVÄSKOR, SHOPPINGVÄSKOR, PORTFÖLJER,
HANDSKAR och PARAPLYER
vänd Eder till firma

Väskor och Handskar

Tel. 19 59 35

Dämmevägen 4

REDBERGSGÅRDEN Redb.-
platsen. Tel. 15 53 83. Kassar
öppnas kl. 6. Kl. 7.30.
Henry Fonda, Robert Ryan
DET STORA SLAGET

Sjölin & Olsson

GLASMÄSTERI

Norra Gubberogatan 18

Telefon 15 22 32

REKOMMENDERAS

SAMLINGSVISA

Me! Nu tändas åter ljusen i vår lilla stad

Nu samlas åter gänget, så proper och grann.

En massa goa gubbar, som känner för varann.

En del har bott vid järnväg, en del intill en å.

Om någon har blivit äldre, det kan vi nog förstå.

Man gungat uti köket, när tåget gått förbi.

Sett regnbågsfärger i åa, med arom uti.

Han ser med glimt i ögat, å tänker ju så käck.

Ty Gårdagräbben é — fräck.